

การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ

อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

อำเภอแม่พริกเป็นอำเภอขนาดเล็ก ตั้งอยู่ทางทิศใต้สุดของจังหวัดลำปางอยู่ห่างจากจังหวัดลำปางระยะทาง 125 กิโลเมตรห่างจากกรุงเทพฯ 480 กิโลเมตร แต่เดิมเป็นกิ่งอำเภอโดยแยกออกมาจากอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง เมื่อปี พ.ศ. 2491 และต่อมาได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2501 อำเภอแม่พริก มีพื้นที่ 538 ตารางกิโลเมตร(336,925 ไร่) ตั้งอยู่บริเวณลำห้วยแม่พริกไหลผ่านจึงได้อาศัยชื่อลำห้วยแม่พริกเป็นชื่อของอำเภอมานถึงทุกวันนี้ ลักษณะสำคัญทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และประชากร สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาล้อมรอบร้อยละ 50 เป็นกลุ่มดินพื้นที่ภูเขาประมาณร้อยละ 13.79 เป็นพื้นที่ทางการเกษตร ส่วนใหญ่มีรายได้หลักจากการเกษตร ประชากร ส่วนใหญ่ประกอบด้วย เกษตรกรรม ร้อยละ 97 รับจ้างขายแรงงาน ร้อยละ 2 ค้าขายและรับราชการร้อยละ 1 รายได้เฉลี่ยของประชากร 31,825 บาท / ปี อำเภอแม่พริกไม่มีสถาบันการเงินประเภทธนาคาร มีตู้กดเงินธนาคารกรุงไทย 1 แห่ง ประชากรทั้งหมด 16,109 คน สิทธิการรักษาพยาบาลส่วนใหญ่สิทธิบัตรหลักประกันสุขภาพ ร้อยละ 73.41 ประกันสังคม ร้อยละ 19.66 สิทธิข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 6.63

เขตการปกครอง

อำเภอแม่พริกแบ่งออกเป็น 4 ตำบล 30 หมู่บ้าน เทศบาลตำบล 3 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง

ลักษณะประชากร

อำเภอแม่พริกมีประชากร ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2557 จำนวน 16,521 คน เพศชาย 8,096 คน เพศหญิง 8,425 คน อัตราส่วนเพศชาย : เพศหญิง เป็น 1:1.04 อายุขัยโดยเฉลี่ยชาย 79.90 ปี หญิง 80.88 ปี

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและระบบสาธารณสุขของอำเภอ

2.1 ปัญหาสุขภาพที่สำคัญในพื้นที่

วิสัยทัศน์ พันธกิจ และ ค่านิยมองค์กร

วิสัยทัศน์ คปสอ.แม่พริกมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ร่วมสร้างสุขภาพที่ดีและยั่งยืน

พันธกิจ คปสอ.แม่พริกเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ให้บริการรักษา ป้องกัน ฟื้นฟู และส่งเสริมสุขภาพ โดยยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง บนมาตรฐานวิชาชีพ การมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนาบริการและวิชาการอย่างต่อเนื่อง

ค่านิยม ลูกค้ำเป็นศูนย์กลาง , การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ , การทำงานเป็นทีม , มีความรับผิดชอบ
ต่อสังคม

เป้าประสงค์

1. ประชาชนทุกกลุ่มวัยได้รับการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ควบคุมโรค และคุ้มครองผู้บริโภค
2. มีระบบบริการสุขภาพมีมาตรฐานและคุณภาพ
3. มีระบบบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ

ข้อมูลทรัพยากรด้านสาธารณสุข

สถานบริการสาธารณสุข

สถานบริการสาธารณสุขภาครัฐ (สังกัดกระทรวงสาธารณสุข)

- โรงพยาบาลชุมชนขนาด 30 เตียง	1	แห่ง
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	6	แห่ง
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ	1	แห่ง

จากโครงสร้างประชากรพบว่า ประชากรเริ่มเข้าสู่การมีสัดส่วนของผู้สูงอายุมากขึ้นตั้งแต่ปี 2547 อำเภอแม่พริกมีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 27.35 ในปี 2556 เป็นร้อยละ 29.69 ในปี 2557 ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยของระดับประเทศ ทำให้อำเภอแม่พริกเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged Society) สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาสาธารณสุขสำคัญในอนาคตของอำเภอแม่พริก คือ ปัญหาจากโรคที่เกี่ยวข้องกับสภาวะสูงอายุของประชากร ได้แก่ โรคหัวใจ มะเร็ง โรคแห่งความเสื่อมของร่างกาย ในด้านสาเหตุการตายที่สำคัญของประชาชนในทุกกลุ่มอายุ ในปีงบประมาณ 2557 เมื่อพิจารณาสาเหตุการตายที่สำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ มะเร็งทุกชนิด (มากที่สุด คือ มะเร็งตับรองลงไปคือมะเร็งปอด) โรคหลอดเลือดสมอง โรคไตวาย โรคติดเชื้อในกระแสเลือด โรคปอดอักเสบ โดยโรคไตวายมีอัตราการตายเพิ่มขึ้นทุกปี การเจ็บป่วยผู้ป่วยนอกของประชากรพบโรคที่อัตราป่วยสูงสุด คือ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน ในส่วนผู้ป่วยในพบว่า สาเหตุอันดับหนึ่งของผู้ป่วยในได้แก่ โรคอุจจาระร่วง รองลงมา ได้แก่ โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง โรคปอดบวม โรคไตวายโรคเบาหวาน โรคฉี่หนู

โดยสรุปปัญหาสุขภาพที่สำคัญในพื้นที่ :

1. สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged Society)
2. อัตราป่วยโรคไม่ติดต่อสูง (เบาหวาน ความดันโลหิตสูง)
3. อัตราป่วยโรคอุจจาระร่วงสูง
4. อัตราตายโรคระบบหัวใจและหลอดเลือด
5. อัตราตายด้วยโรคมะเร็งเพิ่มขึ้น (มะเร็งปอด มะเร็งตับ)
6. อัตราป่วยโรคติดต่อฉี่หนูเพิ่มขึ้น

2.2 บริบทองค์กร

การดำเนินงานของเครือข่ายบริการสุขภาพ DHS แม่พริก

เครือข่ายสถานบริการสุขภาพอำเภอแม่พริกประกอบด้วย โรงพยาบาลแม่พริก สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่พริก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล(รพ.สต.) จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ รพ.สต.บ้านแม่เชียงรายบน รพ.สต.บ้านแม่เชียงรายลุ่ม รพ.สต.บ้านแพะดอกเข็ม รพ.สต.บ้านผาปิงกลาง รพ.สต.บ้านแม่ปู และ รพ.สต.บ้านต้นธง

โครงสร้างการทำงานเครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอแม่พริก แบ่งเป็น 3 ระดับ คือระดับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน โดยมีทุกภาคส่วนในระดับต่างๆเข้าร่วมดำเนินการ (โรงพยาบาลชุมชน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกษตร ศึกษา อสม. ผู้สูงอายุ) โดยในระดับอำเภอมีนายอำเภอเป็นประธาน ส่วนในระดับตำบลมีนายกเทศมนตรีเป็นประธานทุกแห่ง โดยมีเป้าหมายการทำงานหนึ่งเดียว คือ คนแม่พริกกินดี อยู่ดี มีสุข ในทุกระดับ มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการระบบสุขภาพทุกระดับ โดยการเพิ่มสมรรถนะการทำงานในเรื่องการพัฒนาระบบบริหารสุขภาพ DHS การใช้เครื่องมือชุมชน 7 ขึ้น แก่บุคลากรสาธารณสุขทุกคนและทุกระดับ ตั้งแต่บุคลากรสาธารณสุข แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาลวิชาชีพ เภสัชกร เจ้าหน้าที่งานทันตสาธารณสุข นักการแพทย์แผนไทยทุกคน นักกายภาพบำบัด คณะกรรมการบริหารจัดการระบบสุขภาพระดับอำเภอและระดับตำบลทุกคน มีการคืนข้อมูลสุขภาพในรูปแบบ mapping แยกระดับความรุนแรงของปัญหาโดยใช้สีเป็นสื่อตาม Service plan 10 สาขา เพื่อสื่อให้ชุมชนได้เข้าใจถึงปัญหาสุขภาพอย่างง่ายและชัดเจนเป็นแนวทางเดียวกัน

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์การจัดบริการสุขภาพที่มีคุณภาพเชื่อมระบบกับแม่ข่ายและเชื่อมกับชุมชน

3.1 การจัดบริการสุขภาพที่มีคุณภาพเชื่อมระบบจากแม่ข่ายถึงหน่วยบริการปฐมภูมิ

การจัดบริการที่หมอครอบครัวอำเภอแม่พริก

เป้าหมายร่วมกันเรื่อง Essential Cares ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ โรคเรื้อรัง ผู้ป่วยระยะสุดท้ายมีการขับเคลื่อนการทำงานโดยหมออนามัยครอบครัว(มอค.) , Family care team (FCT) , จิตอาสา, ชุมชน และท้องถิ่น แบ่งเป็นกลุ่มตามความยากง่ายในการให้ความช่วยเหลือ โดยใช้สัญลักษณ์ดาวเป็นสื่อแบ่งเป็น 4 ดาว ดังนี้ ผู้ป่วย 1 ดาว หมายถึง การดูแลที่ไม่ยุ่งยาก (Simple) ดูแลโดย มอค. ผู้ป่วย 2 ดาว หมายถึง ยากเชิงเชิงสังคม (Socially complicated) ดูแลโดย FCT และชุมชน ผู้ป่วย 3 ดาว หมายถึง ยากเชิงเทคนิควิชาการ (Technical complicated) ดูแลโดย FCTและ มอค. ผู้ป่วย 4 ดาว หมายถึง ยุ่งยากซับซ้อน (Complex) ดูแลโดย FCT มอค. และชุมชน โดยมีระบบประสานส่งต่อ

ระหว่างโรงพยาบาลและชุมชน มีศูนย์ส่งต่ออยู่ที่โรงพยาบาลแม่พริก ทำหน้าที่ประสานการส่งต่อในระดับโรงพยาบาลจังหวัด โรงพยาบาลอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล วางแผนการเยี่ยมบ้านและการดูแลต่อเนื่องที่บ้าน มีการกำหนดทีมเยี่ยมบ้าน โดยจัดทีมหมออนามัยจำนวน 9 ทีม (โดยทีมประกอบด้วยแพทย์เป็นหัวหน้าทีมทุกทีมแบ่งรับผิดชอบคนละ 3 แห่ง พยาบาลเวชปฏิบัติเป็นหัวหน้าทีมพยาบาลที่มาจากทุกหน่วยงานในโรงพยาบาล เช่น พยาบาลจาก ER รับผิดชอบ รพ.สต.บ้านต้นธง พยาบาลตึกผู้ป่วยใน รับผิดชอบ รพ.สต.บ้านผาปึงกลาง เกสัชกรรับผิดชอบคนละ 3 แห่ง นักกายภาพบำบัดรับผิดชอบทั้งอำเภอ และทีมแพทย์แผนไทย มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของทุกวิชาชีพในแต่ละทีม และพัฒนา **Capacity building** ในเรื่อง DHS การใช้เครื่องมือ 7 ชิ้น การฝึกภาคปฏิบัติโดยลงชุมชน และมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ชุมชน ร่วมพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนใน รพ.สต.ที่รับผิดชอบ รวมถึงการพัฒนาระบบคุณภาพ เช่น ระบบ IC มีระบบการเก็บขยะติดเชื้อใน รพ.สต. โดยโรงพยาบาลแม่พริกจัดระบบการรับขยะใน รพ.สต.ทุกแห่ง เพื่อส่งบริษัทรับขยะติดเชื้อ การพัฒนาระบบยา Med Reconcile ระบบส่งต่อโดยใช้ Thai Refer ระหว่างโรงพยาบาลแม่ข่ายกับ รพ.สต.ทุกแห่ง และการจัดการระบบสารสนเทศสาธารณสุข มีการจัดการความรู้ใน <http://www.maeprikhos.go.th> การส่งเสริมการจัดการความรู้ วิจัย นวัตกรรม คุณค่าและภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาถ่ายทอดให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม/ชุมชน ระบบการจัดการเครื่องมือแพทย์มีการสอบเทียบเครื่องมือทั้งในส่วน of โรงพยาบาลแม่ข่ายและ รพ.สต.ทุกแห่ง ในด้านการพัฒนาบุคลากรมีการบริหารจัดการในรูปแบบการ Cup ส่วนการบริหารจัดการในด้านการเงินการคลังมีคณะกรรมการ CFO ช่างคณะกรรมการมาจากตัวแทนโรงพยาบาลแม่ข่าย สำนักงานสาธารณสุขอำเภอและ รพ.สต.ร่วมพิจารณาและจัดสรรงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล

3.2 การจัดบริการและการแก้ปัญหาสาธารณสุขที่มีคุณภาพเชื่อมโยงกับชุมชน

การพัฒนาเครือข่ายการจัดการวัณโรค

ประเด็นความท้าทายในการจัดการวัณโรค

สถานการณ์ปัญหาวัณโรคในอำเภอแม่พริก

1. อัตราป่วยเพิ่มมากขึ้น
2. อัตราความสำเร็จในการรักษาวัณโรคลดลง
3. อัตราการตายในผู้ป่วยวัณโรคปอดเสมหะพบเชื้อรายใหม่ที่ไม่ลดลง
4. หมู่บ้านที่พบผู้ป่วยวัณโรคซ้ำซาก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันในระดับอำเภอและเกิดการพัฒนาเครือข่ายการดำเนินงาน

วัณโรคระดับอำเภอ

2. เพื่อให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและแกนนำมีความรู้เรื่องวัณโรค ตลอดจนแนวทางการ

คัดกรองและการดูแลผู้ป่วยวัณโรค

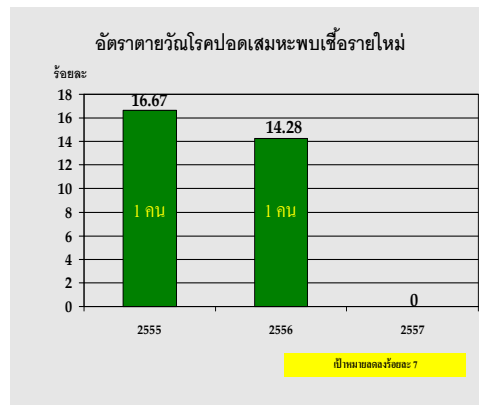
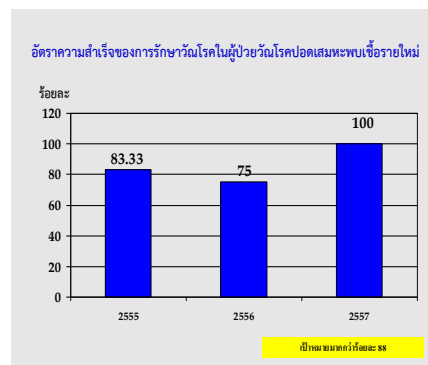
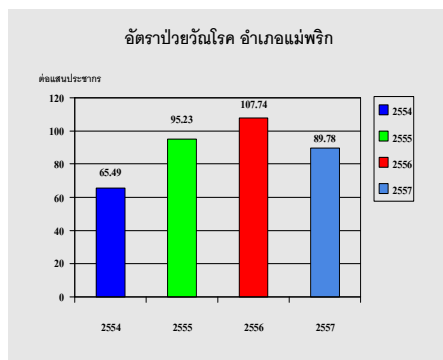
3. เพื่อเพิ่มอัตราความสำเร็จในการรักษาและลดอัตราการเสียชีวิตในผู้ป่วยวัณโรค

การบริหารจัดการวัณโรคอำเภอแม่พริก

เริ่มตั้งแต่การสร้างและการพัฒนาทีมเครือข่าย การคัดกรองวัณโรคที่ครอบคลุม สร้างระบบติดตามผู้ป่วยที่ดี เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค ประเมินผลตามแนวทางบันได 5 ขั้น กำหนดนโยบายสาธารณะการควบคุมป้องกันวัณโรคในชุมชน

ผลลัพธ์การดำเนินการ

แผนภูมิแสดงผลการดำเนินการ

เกิดนโยบายสาธารณะเรื่องการควบคุมป้องกันวัณโรคอำเภอแม่พริก

1. การจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านเรือนให้สะอาดปลอดโปร่ง
2. มีการออกกำลังกาย 3-5 วันๆละ 30 นาที
3. ไม่ใช้แก้วน้ำร่วมกันในงานเลี้ยงต่างๆในชุมชน
4. ไม่ดื่มสุราแบบแกล้วน
5. มีการคัดกรองวัณโรคในชุมชนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (มีใช้ ไอตั้งแต่ 2 สัปดาห์ ไอเป็นเลือด) ถ้าพบอาการเหล่านี้ให้รีบแจ้ง อสม.(มีอุปกรณ์ตรวจวัณโรค)
6. เมื่อมีผู้ป่วยวัณโรคต้องเปิดเผยตัว และให้มีพี่เลี้ยงในการดูแลทุกราย

7. การเยี่ยมผู้ป่วยวันโรคต้องป้องกันตนเองโดยการสวมหน้ากากอนามัยด้วย
8. ต้องล้างมือก่อน-หลังรับประทานอาหาร และล้างมือหลังจากออกจากห้องส้วมให้สะอาด ด้วยสบู่หรือน้ำยาฆ่าเชื้อโรค

ส่วนที่ 4 ประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

ปัจจัยความสำเร็จ

1. การทำงาน ประสานความร่วมมือแบบภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคเอกชนและชุมชนในทุกระดับ
2. การหนุนเสริมของภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง
3. ต่อยอดจากสิ่งดีที่มีอยู่ในชุมชน โดยไม่จำเป็นต้องก่อรูปขึ้นใหม่

ข้อจำกัดในการพัฒนา

1. ทีมบริหารจัดการระบบบริการสุขภาพในภาพรวมของอำเภอที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการแบบบูรณาการ
2. ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงไม่อาจพัฒนาทุกเรื่องได้พร้อมกัน
3. สถานการณ์ด้านกำลังคนมีแนวโน้มลดลง ขณะที่ความต้องการบริการสุขภาพมากขึ้น

ประเด็นท้าทาย

1. ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม เป็นชมรมตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
2. พัฒนาแบบองค์รวม เน้นคุณภาพชีวิต ทั้ง เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม
3. การบริหารจัดการระบบสุขภาพอำเภอโดยชุมชนมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง

ส่วนที่ 5 ผลงานและสิ่งที่ภาคภูมิใจ

1. ต้นแบบการพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care) ของจังหวัดลำปาง
2. ได้รับชนะเลิศหมู่บ้านปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรคระดับเขต (หมู่บ้านเกาะหัวช้าง)และขยายผลการดำเนินงานเครือข่ายหมู่บ้านปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อย่างต่อเนื่องครอบคลุม รพ.สต.ทุกแห่ง
3. การพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง(ใกล้บ้านใกล้ใจ)
4. การพัฒนาหอครอบครัวอำเภอแม่พริก